

Υπερθέρμανση του πλανήτη. Καλό ή κακό;

Η κλιματική αλλαγή και οι επιπτώσεις της στο σύνολό της οικονομίας και στο φυσικό περιβάλλον είναι πλέον επιστημονικά ακλόνητες. Παρά το γεγονός πως το τελευταίο διάστημα επικεκερίθηκε η αμφισβήτηση των πορισμάτων της IPCC (International Panel on Climate Change), οι αποδείξεις για την επικινδυνότητα της

Του
ΚΥΡΙΑΚΟΥ Α. ΠΑΠΑΙΩΑΝΝΟΥ*

κλιματικής αλλαγής συνεχώς μεγαλώνουν.

Η 4η Εκθεση Αξιολόγησης (AR4) της IPCC ανέφερε ότι «η αύξηση της θερμοκρασίας του κλιματικού συστήματος είναι αδιαμφισβήτητη», καθώς και ότι η πιθανότητα αυτό να οφείλεται στον ανθρώπινο παράγοντα εξαιτίας των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου είναι μεγαλύτερη από 90%. Χωρίς δραστικές μειώσεις των εκπομπών, η μέση πλανητική θερμοκρασία θα αυξηθεί ως το τέλος του αιώνα κατά 1,7°C με 7°C, σε σύγκριση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, ανάλογα με το ρυθμό που θα συνεχίσουμε να εκπέμπουμε αέρια του θερμοκηπίου. Οι τωρινές εκπομπές βρίσκονται στην κορυφή των προβλεπόμενων εκτιμήσεων και -χωρίς δράση- πιθανότατα θα επιφέρουν αύξησης της θερμοκρασίας στο ανώτερο εύρος των προβλέψεων.

Τα αστεία ανέκδοτα που κυκλοφορούσαν για την υπερθέρμανση του πλανήτη σε σχέση με την οινοπαραγωγή είχαν εξαπλωθεί παντού - μερικά ανέλυναν τις προοπτικές του Tempranillo στην ακτή Sonoma κι άλλα αναρωτιόντουσαν πόσο σύντομα το Oregon θα γίνει όπως το Bakersfield, ή τότε η Νότια Αγγλία θα γίνει το νέο Μπορντώ, τέτοιες διαδόσεις κυκλοφορούσαν το τελευταίο διάστημα. Αλλά με το κύμα καύσωνα αυτού του καλοκαιριού στην Ευρώπη -- όσο τυχαίο κι αν μπορεί να αποδειχθεί - οι υποθέσεις δίνουν και παίρνουν. Κάτι συμβαίνει στο κλίμα εκεί έξω, και αργά ή γρήγορα, οι παγκόσμιοι αμπελώνες θα πρέπει να προσαρμοστούν.

Η πιο πρόσφατη ενασχόληση με το ζήτημα αυτό προέρχεται από μια συζήτηση που διοργάνωσε στις αρχές Νοεμβρίου ο κλιματολόγος Gregory Jones του Southern Oregon University του Oregon. Ο Jones έδωσε μια σύντομη προεπισκόπηση των αποτελεσμάτων που αυτός και δύο συναδέλφοι του από άλλα σχολεία θα δημοσιεύσουν σύντομα στο περιοδικό Climatic Change, βασισμένη στη μελέτη τους πάνω στη σχέση μεταξύ της θερμοκρασίας και της ποιότητας του κρασιού για 27 οινοπαραγωγικές περιοχές του κόσμου κατά τη διάρκεια των περασμένων 50 χρόνων.

Στο εκτενές δείγμα τους, που προέρχεται από εννέα χώρες της Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής και του νότιου ημισφαιρίου, υπολογίστηκε ότι κατά μέσο όρο οι ημερήσιες ανώτερες θερμοκρασίες αυξήθηκαν μεταξύ ενός και δύο βαθμών Κελσίου μεταξύ των ετών 1950 και 2000. Η βαθμολόγηση της ποιότητας των κρασιών κάθε περιοχής, με την εκατοστιαία κλίμακα αξιολόγησης του Sotheby, ανέβηκε σημαντικά, με τις μεγαλύτερες βελτιώσεις να επιτυγχάνονται στις πιο δροσερές περιοχές (Μοζέλλας της Γερμανίας, παραδείγματος χάριν). Χρησιμοποιή-

ώντας ένα τυποποιημένο πρότυπο κλιματικής αλλαγής, οι ερευνητές προβλέπουν για τις επόμενες πέντε δεκαετίες μια νέα άνοδο της θερμοκρασίας κατά δύο βαθμούς.

Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας μετέφεραν αμέσως τα συμπεράσματα του Jones σε πομπώδεις ανακοινώσεις: «Η παγκόσμια αύξηση της θερμοκρασίας λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου μπορεί να γίνει μια παγκόσμια καταστροφή, αλλά τουλάχιστον το κρασί θα γίνει καλύτερο», αποφάνθηκε χαριτολογώντας η Association Press. Οι άνθρωποι όμως που βρίσκονται πιο κοντά στο θέμα, οι Jones συμπεριλαμβανόμενου, σημείωσαν τις δικές επιπτώσεις αυτών των συμπερασμάτων: ενώ οι περιοχές που βρίσκονται μέσα στα όρια της ψυχρής ζώνης μπορούν να ωφεληθούν, οι θερμότερες περιοχές σύντομα ή αργότερα θα έχουν να αντιμετωπίσουν προβλήματα, όπως τα υπέρωριμα σταφύλια, τη λειψυδρία, νέα παρσίματα και ασθένειες, και την ανάγκη να επαναφτεψούν τους αμπελώνες τους με διαφορετικές ποικιλίες σταφυλιών.

Αυτή η τελευταία προοπτική, δηλαδή ότι θα πρέπει να εκριζωθούν οι παραδοσιακές βασικές ποικιλίες μιας περιοχής και να φυτευτούν με νέες, αποτέλεσε ήδη από το 2003 το αντικείμενο ενός πολύ σοβαρού άρθρου του περιοδικού Gastronomic. Εφαρμόζοντας τις μεθόδους προβολής του κλίματος σε μερικά από το πιο εξειδικευμένο terroir της Ευρώπης -- στη Μοζέλλα και στο Kamtal της Αλσατίας και της Αυστρίας -- ο ειδικός αναλυτής του κλίματος Robert Pincus βρήκε πολύ δυσόιανες τις προοπτικές για τα επόμενα είκοσι χρόνια, καθόσον οι αλλαγές προβλέπονται να είναι αρκετά μεγάλες ώστε να σπάσουν τις παραδοσιακές συνδέσεις μεταξύ του κρασιού, της τοποθεσίας και της ταυτότητας. Κατά τις συζητήσεις με σημαντικούς οινολόγους-οινοποιούς σε αυτές τις περιοχές εκφράστηκαν αμφιβολίες για τη μελλοντική βιωσιμότητα ολόκληρου του ευρωπαϊκού συστήματος της προστασίας ονομασίας προέλευσης.

Η συζήτηση συνεχίζεται επίσης σχετικά με τον αντίκτυπο των ψηλών θερμοκρασιών πάνω στις παραγωγές σε ολόκληρη την Ευρώπη. Ο Τύπος της Αμερικής είναι πλήρως θετικός αξιολογώντας -- ότι τάχατες το θερμότερο κλίμα θα οδηγήσει άμεσα στην παραγωγή μεγάλων, πλούσιων κρασιών. Μερικοί παραγωγοί, και τα τμήματα μάρκετινγκ τους, έχουν την ίδια άποψη. Αλλά πολλοί οινοποιοί, όταν πειστούν να μιλήσουν, εύκολα αναγνωρίζουν ότι τα σταφύλια από θερμότερα κλίματα θα αποτελούν σοβαρό πρόβλημα στο οινοποιείο, σαν οινολόγοι ενδιαφέρονται

για το ψηλότερο αλκοολικό βαθμό που θα προκύψει, για τη μειωμένη οξύτητα, τις ζημιώσεις που θα σταματούν και για όλα τα άλλα επακόλουθα των ψηλότερων θερμοκρασιών. Μερικοί βρίσκουν ευχάριστο το γεγονός, όπως το θέτει ο Jones, ότι «η νότια Αγγλία θα έχει τον καλύτερο τρόπο της που είχε ποτέ πριν από την εποχή των παγετώνων».

Η υπερθέρμανση του πλανήτη, η συνακόλουθη λειψυδρία, το φαινόμενο του θερμοκηπίου είναι έννοιες που απασχολούν πλέον όχι μόνο τους σχετικούς επιστήμονες και την ακαδημαϊκή κοινότητα, αλλά και δημοσιογραφικές έρευνες, περιβαλλοντικές οργανώσεις, την ίδια την κυβερνητική πολιτική πολλών χωρών. Τα συμπεράσματα από ένα πρόσφατο συνέδριο που έγινε στην περιοχή, υπό την αιγίδα της UNESCO, κάθε άλλο παρά αισιόδοξα είναι, τόσο για το κρασί όσο και για τον άνθρωπο. Σύμφωνα με αυτά, αν συνεχιστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη, σε είκοσι χρόνια το κλίμα στην περιοχή θα θυμίζει περισσότερο Βόρειο Ροδανό (250 χλμ. νοτιότερα) και η Αλσατία θα μπορεί να παράγει εξαιρετικά κόκκινα κρασιά από Pinot Noir. Ως γνωστόν, η εν λόγω ποικιλία, λόγω των χαμηλότερων θερμοκρασιών που επικρατούν σήμερα, δεν ωριμάζει στην εν λόγω ζώνη σε βαθμό που να δίνει ενδιαφέροντα αποτελέσματα. Μέχρι εδώ μικρό το κακό, γιατί υπάρχουν και χειρότερα. Στα επόμενα ενενήντα χρόνια περίπου η Νάπα Βάλει (Καλιφόρνια) θα έχει μεταβληθεί σε έρημο, η Νότια Αφρική θα έχει μάλλον διαγραφεί οριστικά από τον οινικό χάρτη και ο αυστραλιανός αμπελώνας δεν θα είναι παρά μια αχνή σκιά σε ένα μικρό τμήμα του Νότιου της ηπείρου. Μακρινά οās φαίνονται όλα αυτά και αδιάφορα. Σκεφθείτε όμως λίγο την Κύπρο αλλά και την Κρήτη,

τη Νότια Πελοπόννησο και τη Σαντορίνη και θα καταλάβετε. Ισως έπειτα από είκοσι-τριάντα χρόνια οι αντίστοιχοι αμπελώνες να αποτελούν σχεδόν μια ανάμνηση. Με ό,τι αυτό μπορεί να σημαίνει για το φυσικό περιβάλλον και τον άνθρωπο. Κι αν μεν κάποιος μπορεί να μη βλέπουν το μέλλον σε τέτοιους χρονικούς ορίζοντες, υπάρχουν και οι --πολυπληθέστεροι-- νεότεροι. Οι οποίοι θα κληθούν να πληρώσουν τα σπασμένα των πατερράδων τους και των παππούδων τους. Εκτός αν πάρουν την τύχη τους στα χέρια τους. Για το καλό όλων και, φυσικά (δευτερευόντως), του κρασιού.

Μαζί με τις κλιματολογικές μεταβολές που οδηγούν σε καταλυτικές ανατροπές στον κόσμο του κρασιού, επελαύνει και η ισοπεδωτική (με εξαιρέσεις προφανώς) αντίληψη που συνδέει άμεσα την ποιότητα του κρασιού με τον αλκοολικό βαθμό. Όσο ψηλότερος τόσο καλύτερο το κρασί. Με βάση μια έρευνα που έγινε στο Oregon, όπου από τη μια μεριά μπίκαν βθολογίες/αξιολογήσεις κριτικών οίνου (μεταξύ των οποίων και ο πολύς Πάρκερ) και από την άλλη η περιεκτικότητα σε αλκοόλ των αξιολογούμενων κρασιών, διαπιστώθηκε το εξής: κατά μέσο όρο, τα κρασιά μιας ομάδας που υπερέρχουν κατά ένα βαθμό από τα κρασιά μιας άλλης ομάδας επιβραβεύονται με πέντε μονάδες περισσότερες (στην εκατοντάβαθμη κλίμακα) από τους βαθμολογικές κριτικούς. Ποιος είπε ότι δεν ζούμε στον αιώνα των εντυπώσεων και του «φαίνεσθαι»;

Από την άλλη υπάρχουν και κάποιος που δεν ανησυχούν με το φαινόμενο θερμοκηπίου, κοιμούνται στη δόξα τους και ευλογούν τα γένια τους. Όταν ερωτήθηκε κάποιος υπεύθυνος της περιοχής της Καρπανίας αν ανησυχούσε στην Καρπανία για την υπερθέρμανση του πλανήτη, απάντησε: «Να σας πω την αλήθεια, όχι ιδιαίτερα. Αλλωστε το terroir δεν είναι μόνο το κλίμα. Θα το περιγράφα ως ένα κύβου που εκτείνεται από τα 30 μέτρα κάτω από το έδαφος του αμπελιού, μέχρι αρκετά μίλια πάνω από αυτό. Μπορεί να κώνω λάθος, αλλά η υπερθέρμανση του πλανήτη θα μας δώσει πιο θερμές χρονιές από πριν».

Αυτό δεν είναι καθόλου κακό, όσον αφορά στο κρασί, αρκεί να μην έχουμε ακραία φαινόμενα. Το να έχουμε τακτικές εσοδείες όπως το 1947, το 1976 ή το 2002 δεν θα είναι καθόλου πρόβλημα για την παραγωγή της Σαμπάνιας, έστω και αν θα έχει αρνητικές συνέπειες για τον υπόλοιπο πλανήτη».

Μίπως το ίδιο αδιάφοροι δεν είμαστε και εδώ στην Κύπρο;

*** Οινολόγος και συγγραφέας τεχνικών και ιστορικών βιβλίων. Τα βιβλία του διατίθενται σε όλα τα βιβλιοπωλεία**

